

Використання міжнародних стандартів, дотримання єдиної методології обліку та складання звітності допомагає забезпечити прозорість банківської діяльності, що підвищує рівень довіри між фінансовими партнерами.

Література

1. Табачук Г. П., Сарахман О. М., Бречко Т. М. Фінансовий облік у банках: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 424 с.
2. Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України, затверджені постановою Правління Національного банку України від 27.02.2018 № 17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017500-18.

УДК 657

ЛІБА Н. С.,
к.е.н., доцент
ГАЛЬОВИЧ І. І.

Мукачівський державний університет

ТЕОРЕТИКО-ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПОДВІЙНОГО ЗАПИСУ

В світі бізнесу завжди прагнули зрозуміти за допомогою бухгалтерського обліку суть категорії «цінність». Навряд чи Італію можна вважати джерелом сучасного бухгалтерського обліку. Італієць, що жив в епоху Ренесансу, якого, зазвичай, називають батьком «подвійного запису», а значить і сучасного бухгалтерського обліку, – це Фра Лука Пачолі (1447 – 1517), протиже художника П'єро делла Франчески і наставник Леонардо да Вінчі. За словами Едвінсона Лейфа, Л. Пачолі не був винахідником методу, але став його першим істинним і послідовним прихильником. Він зібрав у воєдино всі досягнення наукової думки в цій сфері та створив систематичну модель для розрахунку вартості. В цьому суть проблеми, яку до цього часу більшість авторів не розглядають [1].

Проблеми методології бухгалтерського обліку, зокрема вивчення сутності, ролі та місця методу подвійного запису в системі бухгалтерського обліку досліджується протягом багатьох століть відомими вченими. На сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку ці питання досліджували Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Даньків Й.Я., Кіндрацька Л. М., Кузьминський Ю. А., Кужельний М. В., Малюга Н. М., Палій В. Ф., Петрова В. І., Пушкар М. С., Соколов Я. В., Сопко В. В. та інші.

Наукова розробка закону подвійного запису господарських операцій і різних способів його застосування виникла в середні віки. У 1494 р. систему подвійного запису описав учений-математик, францисканський чернець, Лука Пачолі. Інформація про подвійний запис

міститься в одинадцятому трактаті «Про рахунки і записи» дев'ятого відділу твору «Сума арифметики, геометрії, вчення про пропорції і відносини». Пізніше система отримає назву «староіталійської». Поява трактату лише на два роки відстає від відкриття Колумбом Америки. Таким чином, зміна епох в історії обліку збігається за часом з переходом Європи від Середньовіччя до Нового часу. Довгий час дану працю вважали першою з таких, що описують подвійний запис, а Луку Пачолі – його винахідником. Сьогодні достовірно відомо, що перша книга, в якій описувалася система подвійного запису, це робота Бенедетто Котрульї «Про торгівлю і сучасного купця», написана від руки в 1458 р., але надрукована тільки в 1573 р. Тому книга Луки Пачолі визнається всіма істориками науки як перша друкована робота, що дала поштовх розвитку нової системи бухгалтерського обліку.

У трактаті «Про рахунки і записи» Лука Пачолі шляхом аналізу господарських операцій і вже існуючих способів ведення книг – меморіалу, журналу, Головної та інвентарної книг – описав закон подвійного запису і показав, що, ґрунтуючись на ньому, в будь-якому господарстві можна побудувати доцільну систему рахунків і книг. Проте існує багато точок зору на питання, хто є дійсним автором одинадцятого трактату «Про рахунки і записи». Відомий італійський теоретик та історик Фабіо Беста назвав справжнього, на його думку, автора трактату – Трайло ді Канцеляріуса, який викладав подвійну бухгалтерію за венеціанським способом в одній із комерційних шкіл Венеції. Пачолі, на думку Ф. Бести, включив до складу «Суми» готовий конспект лекцій цього викладача. Два інші історики, Оллот Р. і Стевелінк Е., погоджуючись в цілому з думкою Беста, називають ім'я іншого викладача – ді Б'янчі. Можна припустити, що ні Трайло ді Канцеляріус, ані ді Б'янчі не були авторами староіталійської школи і не були авторами конспекту з бухгалтерського обліку, який взяв за основу для свого трактату Лука Пачолі. Ці фахівці-обліковці були просто викладачами, що викладали ази саме «староіталійської» венеціанської школи бухгалтерського обліку [4].

У праці Луки Пачолі (1494) термін «подвійний запис» відсутній. Вперше він згадується в працях Д. Тальенте (1525), однак природу виникнення цього терміна не обґрунтовано.

У дослідженнях науковців за тематикою історії виникнення та становлення рахівництва й облікової системи, зокрема у віднайдених облікових працях з часів Середньовіччя в Італії (А. Казанови (1558), А. ді Піетро (1586), Д. Москетті (1610), Л. Флорі (1636), Б. Вентурі (1655), Ф. Гаратті (1688)), Іспанії (П. Циргуелоса (1498), Марцинелі (1514), Д. дель Кастіло (1522), Г. Тейада (1546) та А. Роха (1565)), Німеччині (Г. Грамматеуса (1512), Й. Готліба (1531), С. Гессенса (1594), А. Гагера (1624)); Нідерландах (Я. Імпіна (1543), С. ван Стевіна (1605)), Франції (П. Савона (1567), М. Фюстела (1588), М. Дамма (1606), М. Тома (1631), І.

простежується те, що виникнення «подвійного запису» пов'язане з такими факторами:

- використанням в обліку двох видів записів – хронологічного та систематичного;
- реєстрацією двох рівнів облікової інформації: аналітичної та синтетичної;
- участю у господарській операції двох осіб: однієї, яка віддає, іншої, яка отримує.

З поглибленням теоретико-дослідницьких опрацювань щодо природи подвійного запису, науковці, залежно від дотримання ними базових засад, розходились в поглядах на його зміст і функціональне призначення в системі бухгалтерського обліку. Щодо обґрунтування подвійного запису з методично-процедурного погляду, його змісту як основного елемента бухгалтерського обліку, аргументація залежала від того, який аспект господарських фактів превалював у поясненні цього методичного прийому (рис. 1).

Рис. 1. Теорії подвійного запису [3].

У багатьох обґрунтуваннях домінує юридичний напрям розвитку теорії подвійного запису, який пройшов декілька етапів. На етапі становлення цієї теорії (доктрини) кожна господарську операцію розглядали як окремий юридичний акт, у якому одна особа щось отримує, а інша – видає. Обґрунтуванням цієї теорії є те, що подвійний запис стає засобом відображення взаємних прав та обов'язків, а подвійність правових відносин зумовлює і подвійність в облікових записах. В умовах невеликих господарств і торговельних організацій такі обґрунтування мали достатньо аргументований зміст.

Трактування подвійного запису в теоріях обліку наведено в табл. 1 [3].

Таблиця 1

Трактування подвійного запису в облікових теоріях

Теорія подвійного запису	Представники	Трактування
Юридична теорія подвійного запису	Л. Пачолі	Один рахунок (суб'єкт) одержує, через це винен, виникає поняття «дебет», другий видає, і за це надалі має отримати, виникає поняття «кредит»
	Е. Дегранж	Дебетується суб'єкт, який отримує, або об'єкт, що збільшується, кредитується суб'єкт, який видає, або об'єкт, що зменшується
Обмінна теорія	Ж. Курсель-Сенель	Обмін передбачає дві операції – діючу і пасивну; перша викликає необхідність кредитування рахунку, друга – його дебетування
Філософська теорія	Л. Гомберг	Подвійний запис зумовлений причинно-наслідковими факторами відображення та констатації господарської операції: запис на кредиті завжди є причиною, а запис на дебеті – наслідком
Балансова теорія	І. Шер, Ф. Гюглі	Кожна господарська операція, пов'язана з балансом, змінює його і відображається на дебеті одного та кредиті іншого рахунків у рівновеликих сумах

Після оприлюднення «Трактату про рахунки та записи» розвиток подвійної бухгалтерії відбувався швидкими темпами у розрізі різних облікових шкіл та теорій. Результатом праці вчених-обліковців та обліковців-практиків попередніх століть стало використання подвійного запису у бухгалтерському обліку до початку ХХІ століття. Проте, були і дотепер продовжуються спроби знайти більш досконалий спосіб запису облікових даних, який має прийти на зміну диграфічній бухгалтерії. У ХІХ столітті розробкою «потрійної» бухгалтерії займався Ф. В. Єзерський, свою теорію він виклав у «Теорії торгового рахівництва за новою схемою».

«Потрійною» ця форма називається тому що: передбачає три паралелі: запис (хронологічний), облік (систематичний), звіт (зведений); реєстрація фактів господарської діяльності здійснюється за трьома групувальними сукупностями: надходження, видаток, залишок; для реєстрації використовуються три види документів: первинні, Журнал (Книга обліку), Звіт; в обліку використовуються три рахунки: «Цінності», «Каса» та «Капітал». Проте, така форма рахівництва не набула широкого розповсюдження.

У 1962 році Ховард П. Джонсон запропонував власний варіант «потрійної» бухгалтерії, призначений для розмежування даних фінансового та податкового обліку. Вчений запропонував додати третю графу в журнал обліку господарських операцій для обчислення оподаткованого доходу. У 1972 році японський вчений Ю. Іджірі запропонував інтегрувати бухгалтерський облік та фінансовий аналіз, для цього він розробив власну систему додаткових рахунків та розширив форму подвійного бухгалтерського запису до потрійної. У працях вітчизняних вчених система потрійного відображення фактів господарського життя знаходить своє відображення у праці С. Ф. Легенчука та К. П. Боримської.

Вченими пропонується виділяти статичну, динамічну та каталактичну моделі рахунків бухгалтерського обліку, на їх підставі складається баланс, що включає розширений перелік об'єктів, що, на думку вчених, дозволяє зробити баланс більш інформативним для прийняття рішень. Дослідження європейсько-японський досвіду розвитку матричної системи обліку, дозволило стверджувати, що останніми здобутками вчених у цьому напрямі є напрацювання О. І. Колваха.

Вчений запропонував новаторський підхід ситуаційного матричного моделювання бухгалтерського обліку, який компактно описує обліковий процес:

- 1) первинним обліковим записам – проводкам і журналу операцій, який формується на їх основі, ставляться у відповідність їх еквівалентні образи у вигляді матриць;
- 2) операціям з перетворення первинних даних у балансові звіти ставляться у відповідність їх еквіваленти в системі операцій матричної алгебри;
- 3) в'язок вхідних і вихідних сальдо встановлюється за допомогою основного рівняння бухгалтерського обліку в матричній формі;
- 4) перетворення основного рівняння за допомогою операцій матричної алгебри дають змогу знайти формули для вирішення завдання формування балансових звітів у системі матричної алгебри;
- 5) ці матричні формули і є еквівалентами зв'язків показників, представлених у відповідних таблицях балансових звітів, у будь-якій системі фінансового обліку, що ґрунтується на методі подвійного запису [2].

Отже, подвійний запис, як метод обліку при якому кожна господарська операція викликає зміну як мінімум в двох об'єктах обліку, відображених на відповідних бухгалтерських рахунках перетворив весь бухгалтерський облік на струнку систему, що полегшує контроль як за збереженням цінностей, так і за управлінням ними.

Література

1. Бутинець Т. А. Облік в реальному житті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://C:/Users/Admin/Downloads/72388-151713-1-PB%20\(2\).pdf](http://C:/Users/Admin/Downloads/72388-151713-1-PB%20(2).pdf).
2. Кулик В. А. Рахунки та подвійний запис в умовах використання інформаційних технологій / Кулик В. А. // Scientific Journal «ScienceRise». – 2014. – №3/2(3). – С. 89-93
3. Лемішовська О. С. Історичний огляд теорій подвійного запису [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/25264/1/28-201-207.pdf>.
4. Шайкан А. В. Виникнення подвійного запису – міфи і реальність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://C:/Users/Admin/Downloads/Na_2012_2_9%20\(4\).pdf](http://C:/Users/Admin/Downloads/Na_2012_2_9%20(4).pdf).

УДК 657.37: 657.6

ГУНЬКО О.

Рівненський державний гуманітарний університет

ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Політичні, економіко-правові та соціальні особливості кожної країни відображаються на її обліковій системі, зумовлюючи відмінності у веденні обліку та складанні звітності. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) презентують як стандарти, які сприяють високому рівню ведення бухгалтерського обліку, складання й зіставлення фінансової звітності суб'єктів господарювання в усьому світі. Висока якість стандартів зумовлюється складною та достатньо тривалою процедурою їх розробки, обговорення й прийняття Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО). Необхідність переходу України на міжнародні стандарти фінансової звітності є вимогою часу, ринкової системи господарювання й зумовлена потребою виконання договірних зобов'язань України з метою інтеграції до Європейського Союзу[1].

Впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в Україні – питання часу. Вже сьогодні Мінфін поступово вносить зміни до Національних стандартів, наближуючи їх до міжнародних та зменшуючи прогалину між вітчизняною системою обліку та загальноприйнятою європейською. До того ж, навіть поверхневий аналіз вакансій показує, що знання та досвід роботи за МСФЗ не тільки підвищує якісний рівень бухгалтера, а також забезпечує зацікавленість у вашій кандидатурі не тільки з боку найкращих українських роботодавців, а і з боку міжнародних компаній[2].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV Міжнародні стандарти фінансової звітності

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>